

INSTRUIREA EXPERTILOR JUDICIARI – PILON IMPORTANT ÎN REALIZAREA JUSTIȚIEI

Lilian LUCHIN,

*doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

În acest articol ne-am propus să analizăm situația de facto în acest domeniu, să punem în evidență importanța și rolul instruirii experților judiciari. Totodată, am încercat să venim cu unele recomandări în scopul sporirii eficienței activității de instruire atât inițială, cât și continuă.

Cuvinte-cheie: instruire, expert judiciar, instituție de expertiză judiciară.

Summary

In this article I set out to analyze the de facto situation in this field, to highlight the importance and role of training judicial experts. At the same time, I tried to come up with some recommendations in order to increase the efficiency of both initial and continuous training.

Keywords: training, forensic expert, institution of forensic expertise.

Expertiza ca mijloc de probă are o veche tradiție, încă din antichitate întâlnindu-se unele aspecte, limitate, ale unora dintre formele de expertiză.

În procesele civile și penale pentru stabilirea cu precizie a împrejurărilor în care s-a produs fapta și deci a adevărului judiciar de multe ori este necesară părerea unor persoane cu cunoștințe de specialitate, fapt care impune efectuarea expertizelor. Acestea constituie mijloace de probă științifice de natură să aibă o mare pondere în sistemul probatoriu prin care persoane competente desemnate de către organul judiciar aduc lămuriri asupra unor chestiuni de care depinde soluționarea cauzei [3, p. 32].

Pentru constatarea adevărului obiectiv în cauzele penale, civile și contravenționale ale datelor de fapt în marea majoritate a cazurilor este necesar de a aplica cunoștințe speciale. În toate cazurile în care se vorbește despre expertiză se are în vedere o cercetare efectuată de un expert judiciar pentru clarificarea unor chestiuni care necesită cunoștințe speciale într-un domeniu sau altul [4, p. 7].

Așadar, implicarea tot mai frecventă a unor specialiști în procesul

soluționării diverselor situații este impusă, pe de o parte, de nevoia lărgirii posibilităților de perfecționare a activității de îndeplinire a justiției, iar pe de altă parte, de progresul rapid al științei și tehnicii, cu impact direct asupra elucidării adevărului. Acești specialiști sunt experții judiciari.

Pentru admiterea la profesia de expert judiciar sunt înaintate anumite cerințe [2]: a) este cetățean al Republicii Moldova; b) cunoaște limba română; c) are capacitatea de exercițiu deplină; d) are diplomă de studii superioare de licență sau echivalentul acesteia în specialitatea pentru care solicită calificarea de expert judiciar; pentru obținerea calității de expert judiciar în domeniul expertizei medico-legale sau psihiatrico-legale – diplomă de studii superioare de specialitate și de studii postuniversitare de rezidențiat/ de master; pentru obținerea calității de expert judiciar în domeniul expertizelor judiciare criminalistice – diplomă de studii superioare de licență sau un act echivalent acesteia și certificatul de calificare în specializarea respectivă; f) a efectuat un stagiu profesional în specialitatea de expertiză pentru care solicită calificarea de expert judiciar; g) este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea atribuțiilor de expert judiciar în specializarea pentru care solicită calificarea de expert judiciar; h) nu are antecedente penale; i) are o reputație ireproșabilă; j) a susținut examenul de calificare. Evident, legislația R. Moldova mai prevede și alte cerințe care sunt stipulate în art.40 alin. (3) și alin. (4) ale legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar.

Focusându-ne pe segmentul instruirii, vedem că una dintre cerințe este de a avea studii superioare în domeniul dat și un stagiu profesional în specialitatea de expertiză pentru care solicită calificarea de expert judiciar. Din acest considerent în continuare ne propunem să dezvoltăm aspectul de instruire pe două segmente, adică instruirea inițială și instruirea continuă.

Chiar de la început ținem să menționăm că unica instituție în R. Moldova unde sunt pregătiți viitorii experți judiciari în domeniul criminalistic este Academia „Ștefan cel Mare” a MAI. Referindu-ne la instruirea inițială a experților judiciari în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, menționăm că studiile sunt realizate în decurs de doi ani cu un volum de 270 de ore. Specializarea „Criminalistica și Expertiza judiciară” este destinată formării profesionale a viitorilor specialiști-experti judiciari criminaliști. Scopurile disciplinei de instruire a cursului special „Criminalistica și Expertiza judiciară” este folosirea completă în practică a studiilor teoretice de ramură și speciale; realizarea spiritului respectului profund față de lege, prin formarea deprinderilor în vederea neadmiterii încălcării legislației în vigoare; crearea deprinderilor de organizare a cercetării diferitor genuri de infracțiuni și efectuarea expertizelor judiciare; asigurarea teoretică în formarea experților criminaliști de înaltă calificare, profesioniști care să posede cunoștințe

profunde în conformitate cu standardele naționale și internaționale.

Pătrunzând în lumea criminalisticii și în special a specializării „Criminalistica și Expertiza judiciară”, studenții au posibilitatea de a descoperi noi cunoștințe și legități cu privire la lumea care ne înconjoară, de a intra în domeniul unor investigații care nu se limitează numai la aspectul teoretico-metodologic, ci au o continuare practică vastă, fapt care captivează și impune acumularea cu sârguință atât a cunoștințelor teoretice, cât și a aptitudinilor practice. Cunoștințele obținute de studenți în cadrul cursului de specializare le oferă o varietate de alegere a locului de muncă începând cu subdiviziunile MAI, CNA, finalizând cu Centrul Național de Expertize judiciare fapt care face ca această specializare să reprezinte una din cele mai valoroase opțiuni. Pe lângă acestea specificul teoretico-practic al criminalisticii și aspectelor care reprezintă obiectul de studiu oferă permanent aspecte noi inovative, persoana care va activa în domeniul respectiv având posibilitatea unei activități creative, interesante, aflând permanent ceva nou, fapt care îi va oferi posibilitatea de a se dezvolta multilateral și profesionist.

După cum vedem, profesia de expert judiciar în domeniul criminalisticii necesită solide cunoștințe teoretice și deprinderi practice, ridicarea gradului de pregătire prin diverse programe de instruire. Însă această profesie a creat și o serie de relații interumane și importante semnificații de ordin moral, atât în raporturile cu alți experți judiciari, cât și în raporturile cu celelalte organe judiciare și părți din proces.

Analizând minuțios ce înseamnă a instrui un expert judiciar în domeniul criminalistic și evaluând condiția doar de a avea studii superioare în domeniul dat și efectuarea unui stagiu profesional în specialitatea de expertiză pentru care solicită calificarea de expert judiciar, considerăm că cerințele date sunt insuficiente, deoarece în domeniul expertizelor criminalistice nu sunt suficiente doar studii juridice, iar stagiul profesional nu poate înlocui nicidecum studiile aprofundate într-un domeniu al expertizei criminalistice. De ce sunt insuficiente doar studiile? E simplu: dacă o să analizăm planurile de învățământ al instituțiilor care pregătesc juriști, o să ne ciocnim cu situația că o disciplină ca Criminalistica se predă la un minim de ore posibil și practic la nivel teoretic.

Desigur, avem și alte domenii ale expertizei judiciare unde cunoștințele căpătate la facultate formează un specialist de valoare, dar nu putem vorbi de formarea unui expert judiciar în acest domeniu. Pentru a corespunde calității de expert judiciar persoana care candidează la această profesie trebuie să obțină cunoștințe din domeniul expertizei judiciare. Aceste cunoștințe vor fi axate pe criminalistică și baza legislativă, adică prevederile normative ce reglementează domeniul expertizei judiciare, tipurile de expertize, structura și modalitatea de întocmire a constatărilor tehnico-științifice și medico-le-

gale, a rapoartelor de expertiză judiciară, fotografia judiciară, teoria identificării ș.a.

Considerăm că instruirea inițială a viitorilor experți judiciari la compartimentul criminalistică și al expertizei judiciare doar prin stagiul profesional permisiv de legislație este incorectă, deoarece acești experți judiciari vin din alte domenii ale științei decât domeniul jurisprudență. La acest aspect este necesar să fie pregătiți în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI prin prisma unei curricule bine determinate. Totodată, venim cu propunerea ca stagiul profesional să fie desfășurat în cadrul instituțiilor de expertiză judiciară doar la aspectul de specialitate. O altă trăsătură a stagiului este termenul de cel puțin trei luni, ceea ce nu este, în opinia noastră, o normă corectă, întrucât pentru formarea unui specialist de valoare acest termen este unul insuficient chiar și pentru acele persoane care au activat în domeniul respectiv de specialitate un timp mai îndelungat. Mai mult, făcând un studiu de accedere la profesia de expert judiciar în țările vecine, constatăm că stagiul profesional este unul mult mai mare și ajunge și la patru ani. Aceste rigori se impun din considerentul că cerințele înaintate față de experții judiciari sunt destul de aspre, deoarece în foarte multe cazuri de concluziile prezentate de ei depinde finalitatea procesului judiciar.

Din experiența pozitivă a generațiilor de experți judiciari criminaliști vom puncta pilonii esențiali care stau la temelia formării viitorului expert judiciar:

- dragoste, pasiune și dăruire pentru profesia de expert judiciar;
- dragoste pentru adevăr, în acest scop folosind toată pricepera și mijloacele tehnice de care dispune;
- obiectivitate în toate demersurile sale;
- o riguroasă disciplină de muncă, dublată de utilizarea rațională a gândirii și simț al măsurii științifice;
- educarea spiritului sistematic și organizat, atât în aprecierea urmelor sau probelor supuse examinării, cât și în decelarea valorii lor de identificare;
- examinarea tuturor materialelor, prin utilizarea tuturor metodelor, procedeele și mijloacelor tehnice moderne;
- evitarea teoriilor pripite;
- păstrarea secretului cercetărilor și constatărilor făcute;
- neacceptarea efectuării examinărilor criminalistice după copii sau fotocopii, ci numai după probele originale.

Un al doilea segment este instruirea continuă ca un segment important în menținerea calității de expert judiciar. Deși conform legislației în vigoare fiecare expert judiciar, indiferent de forma de organizare a activității sale, participă anual la cursuri de formare continuă cu o durată de cel puțin

40 de ore, care presupun perfecționarea atât în materia legislației privind expertiza judiciară, cât și în specialitatea în care este calificat ca expert judiciar. Mai mult, formarea continuă a expertului judiciar poate avea loc în cadrul Institutului Național al Justiției, Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, în cadrul altor instituții autorizate, inclusiv de expertiză judiciară, din Republica Moldova sau dintr-un alt stat [2]. Evident că această opțiune de instruire anuală în cadrul instituțiilor autorizate de expertiză judiciară este una binevenită, dar cu unele excepții, doar pentru angajații acestei instituții care deja dețin calitatea de expert judiciar. Persoanele care solicită atribuirea calității de expert judiciar pentru prima dată trebuie obligatoriu să participe la un curs de formare inițială din domeniul legislației privind expertiza judiciară și aspecte din domeniul criminalisticii, care pot avea loc în cadrul Institutului Național al Justiției și Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

Cu toate că Institutul Național al Justiției este nominalizat ca instituție de pregătire a experților judiciari, aceasta nu este un furnizor de formare în domeniul expertizei judiciare, dar are ca atribuție de bază formarea inițială a candidaților la funcții de procuror și judecător, formarea continuă a judecătorilor și a procurorilor în funcție și formarea continuă a grefierilor, asistenților judiciari, șefilor secretariatelor instanțelor judecătorești, consultanților procurorului, consilierilor de probațiune, avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat [1].

Dacă în cadrul Facultății drept, ordine publică și securitate civilă a Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne la ciclul I este prevăzută pregătirea experților judiciari în domeniul criminalistic (dactiloscopie și traseologie judiciară), atunci pe segmentul formării continue în cadrul Direcției dezvoltare profesională, fiind o subdiviziune funcțională a Academiei, opțiunea de perfecționare în domeniul expertizei judiciare lipsește.

Cu siguranță, respectarea strictă a acestor componente va direcționa acest domeniu pe tărâmul științei, creând funcționarea unui sistem permanent și eficace al pregătirii inițiale și continue a experților judiciari. Finalizând această idee, reamintesc că o instituție de expertiză judiciară nu are numai funcția de efectuare a expertizelor, dar și o funcție destul de nobilă ca cea de cercetare științifică.

În continuare venim cu unele recomandări pentru îmbunătățirea acestui domeniu, fiind un domeniu totuși esențial în marele ocean al justiției. Accentuând aspectul de ridicare a calității instruirii este necesar de implementat pentru fiecare specialitate în parte programe de studii adaptate acestor specialități. Aceste programe trebuie să conțină subiecte problema-

tice cum ar fi: perspectivele de dezvoltare; metode de cercetare a corpurilor delictive cu folosirea inovațiilor științifice; relevarea și studierea erorilor comise în cadrul cercetărilor corpurilor delictive etc. Aceasta ne va da posibilitate să fie puse în discuție cu practicienii și să identificăm soluțiile de înlăturare a subiectelor dificile.

O altă propunere de consolidare și ridicare a calității expertizelor judiciare este necesitatea de folosire a unei terminologii unice acceptată de știință. La acest compartiment instituțiile de expertiză împreună cu mediul academic urmează să intervină cu elaborarea diverselor îndrumare pentru fiecare specialitate în parte, inclusiv a metodicilor de efectuare a diverselor tipuri de expertiză judiciară.

O altă recomandare ar fi includerea în activitatea de predare a celor mai noi inovații de tehnică și metode de cercetare. Aceasta va da posibilitate să dezvoltăm aptitudini în specialitatea viitorilor experți judiciari, dar și în procesul didactic este important să fie discutate și alte tipuri de expertiză înrudite cu această specialitate. Un expert judiciar din orice specializare trebuie să fie erudit și în alte domenii ale expertizei judiciare.

O importantă oportunitate în instruirea experților judiciari este utilizarea la lecțiile practice a expertizelor de control de către audienți.

Studiile superioare permit acestui absolvent să cunoască acest domeniu dar nu și domeniul expertizei judiciare. Această practică nu trebuie implementată doar în cadrul instituțiilor de învățământ, ci și în cadrul instituțiilor de expertiză. Tradițional, în cadrul instituțiilor de expertiză judiciară este numit un tutore care, supraveghindu-l nemijlocit pe viitorul expert judiciar, efectuează expertize de lucru, nu și de instruire, cu aplicarea expertizelor de control. Această implementare va asigura o instruire mai performantă și va ridica responsabilitatea, va dezvolta logica la întocmirea raportului de expertiză judiciară, formularea concluziilor, perfectarea planșelor fotografice etc.

O altă recomandare este să acordăm o atenție deosebită aspectului psihologic și etic al expertului judiciar, care într-un complex reflectă deontologia profesională. Normele deontologice ale expertului judiciar se deosebesc de alte norme care reglementează alte specialități din domeniul jurisprudenței. În activitatea expertului judiciar trebuie să se realizeze norme precum: principialitatea, obiectivitatea, conștiinciozitatea, imparțialitatea, independența și autocritica. Aceste norme sunt cele mai importante și fiecare expert trebuie să se conducă de ele. Principialitatea se manifestă prin independența expertului în gândire. Independența se manifestă prin argumentarea punctului de vedere propriu, ceea ce arată competența și profesionalismul expertului judiciar, abilitatea impunerii punctului său de vedere în aprecierea rezultatelor și formularea concluziilor.

Următoarea recomandare constă în formarea abilităților de a gândi creativ pentru a rezolva probleme complicate, atunci când nu este posibil prin metode cunoscute. Această opțiune este una simplă de rezolvat, dat fiind faptul că în procesul studiului profesorul trebuie să explice, prin exemple de caz, cum s-a ajuns la un rezultat anumit. Această activitate este una efectivă, deoarece exemplele de caz sunt memorate mult mai bine decât unele reguli teoretice.

Și în sfârșit cooperarea mediului academic cu alte instituții din alte state care pregătesc experți judiciari. În ziua de azi o astfel de opțiune nu este realizată pe deplin.

Referințe bibliografice

1. <https://www.inj.md/ro/statut>
2. Legea nr. 68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar // Monitorul Oficial al R. Moldova nr.157-162/316 din 10.06.2016;
3. Mihuleac E., Expertiza judiciară. București, Ed. Științifică, 1971, p. 32;
4. Odagiu Iu., Luchin L., Expertize judiciare, Chișinău, 2011, p. 7.